

פרשת
משפטים
תשפ"ה

גליון המאיר

בה"י
שנה ד'
גליון
קע"א

פנינים יקרים, רעיונות מכריקים, סיפורים נפלאים,
מהודך שיעורי הרב הגאון המשפיע,
פה מפיק מרגליות
רבי מאיר צויבל שליט"א
מחבר ספרי נר המאיר

פניני המאיר

במדרש (הובא ביטוח משה): 'בשעה שאמר הקב"ה אם בגפו יבא בגפו יצא שאלו מלאכי השרת אם כן למה צוית למחות את עמלק, ואם תאמר בדין הוא, למה בא אדם הראשון על כל בהמה וחיה, ואם תאמר בדין הוא, למה צוית להביא ביכורים'. והוא פלא.

ונראה לכאור בהקדם מה שהקשו המפרשים היאך יצאו ישראל ממצרים קודם הזמן, הא 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה' כתיב (בראשית טו ז), ונאמרו בזה תירוצים רבים, ונראה לחדש בזה טעם נוסף, בשנקדים דברי הגמרא בברכות (א). דנחלקו התם ביצירת האשה היאך היתה, חד אמר שהאדם נברא דו פרצופין, זכר ונקבה, ואחר כך חלקם הקב"ה, וחד אמר שמן הזנב נבראת. ואמרו התם בשלמא למאן דאמר זנב, היינו דכתיב (בראשית ב כב) 'ויבן', שהוצרך הקב"ה לבנות את העצם לאדם שלם, אלא למאן דאמר פרצוף, מאי 'ויבן', לכדדבי שמעון בן מנסיא, דדרש רבי שמעון בן מנסיא, מאי דכתיב 'ויבן ה' את הצלע', מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון, שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא'. והנה במסכת נדה (מה) מצינו פירוש נוסף ל'ויבן', 'מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש', ומשמע לכאורה דהוה אליבא דמאן דאמר 'דו פרצופין נברא', דהא למאן דאמר מן הזנב נבראת מתפרשת תיבה זו כפשוטה, על בניית הצלע.

והנה איתא במסכת סוטה (א): 'דרש רב עזריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים', ונראה לבאר הכוונה בזה, דהנה שלמה המלך אמר בקהלת (א ח) 'יוסיף דעת יוסיף מכאוב', וכיון שבינה יתירה ניתנה בנשים, אם כן גם המכאוב והעגמות נפש שיש להם מכח השעבוד גדול וקשה יותר, ויסורים הללו שהיו יתירים מן הרגיל הם הכריעו את הכף ופעלו להחיש את הגאולה. והוה שדרש רב עזריא 'בשכר נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים' כיון שקושי השעבוד שלהם השלים להשיעור. אכן לפי האמור לעיל עולה שאין תירוץ זה ברור, דהנחה זו שבינה יתירה ניתנה בנשים תליא בפלוגתא הנ"ל אם האדם דו פרצופין נברא או פרצוף אחד עם זנב.

מאמר המאיר

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם באופן שישיגו מעצמם את התורה והמצוות עוד בטרם ילמדו

התועלת בקריבה לפני הר סיני

בפרשתן (שמות כא א): 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, והמפרשים דקדקו מדוע נאמר 'אשר תשים לפניהם'. ונראה לבאר באופן מחודש בהקדם מה שיש לפרש בהגדה של פסח: 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', והקושיא מפורסמת, מה תועלת יש בהר סיני אילולא שמקבלים עליו את התורה.

האופן הראוי להתפלל על חבירו שיהיה מיצר בצרתו כאילו נוגע אליו ממש

מתאמרא בשם ה'באבא סאלי' זצ"ל שאמר: 'מי ראוי להתפלל על הציבור? רק מי שמרגיש בצערם!', ואמר שדבר זה מרומז בפסוק (ישעיה סו ט) 'בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם', כלומר מי שבכל צרתם של הציבור או היחיד 'לו צר', דהיינו שנוגע לו הדבר כאילו היתה הצרה שלו, אז זוכה ליעשות שליח ו'מלאך' להמשיך להם ישועה בתפילתו. עכ"ד.

ובזה יש לפרש את הפסוק בפרשתן (שמות כג כה): 'ועבדתם את ה' אלוקים וגו' והסירותי מחלה מקרבך', עבודה זהו תפילה, ופתח הכתוב בלשון רבים וסיים בלשון יחיד, לומר לך שתהא מתפלל יחד עם הציבור על צרתם באופן של 'הסירותי מחלה מקרבך' לשון יחיד, כלומר כאילו היה הדבר צרתך הפרטית, ובאופן זה תוכל לפעול ישועה.

ישראל שעמדו על הר סיני השיגו את כל התורה כולה מכח נשמתם

וידוע מה שתירץ הקדושת לוי (ליקוטים) בארוכה ותו"ד

שבאמת מצד ההגיון לא היה צריך ללמד לאדם כלל את התורה והמצוות והיה צריך להשיגם מאליו, כי המצוות הם המזון והחיות לאיברי הנשמה, דכל מצוה מכוונת כנגד אבר אחר, וכמו

וממילא לא הוצרכו לקבלת התורה בשביל לדעת את המצוות כי השיגו הכל מכח נשמתם שמשכה אותם לקיום המצוות, וקיימו את כל התורה כולה בטרם ניתנה.

מאמר המאריך

פניני המאריך

והנה ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם, והיו עומדים במדרגה גבוהה של טהרה וקדושה כמו אדם הראשון קודם החטא, לפיכך עוד בטרם קבלו את התורה הקדושה כבר זכו להשיג מעצמם את כל מצוותיה מכח קדושת נשמתם, מאחר שהתבטלה זוהמת הגוף העכור המונע ומפריע את שפעת הקדושה, וזהו כוונת בעל ההגדה: 'אילו קירבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', כי על ידי הקריבה לבד לפני הר סיני כבר זכו ישראל להשיג את כל התורה כולה. עכתודה"ק.

התעוררות תשובה שנשפע מכח הכנת הדברי תורה של הרה"ק מבעלזא

ונראה לפרש עוד באופן אחר בדרך קרובה לזה, על פי שכתב בספר כוונת הלב בהקדמה, מה ששמע מאביו הגה"צ רבי ברוך בענדיט זצ"ל אב"ד קראסנא שהיה מסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע וז"ל: 'ופעם אחת היה בצל קורתו ביום שבת קודש פרשת בחקותי, והיו מסובים בסעודה שלישית קיבוץ גדול מתלמידי חכמים חשובים והרבה רבני גאליציע

ואונגארין, וגם הגאון הצדיק קקש"ת מוה"ר משה גרינוואלד ז"ל אב"ד חוסט היה אז שמוה, וכשהיו מסובין על השולחן טרם בוא מרן הקדוש, פתאום בא על כולם הרגש גדול להרהר בתשובה, ואמר אבי מורי ז"ל שלא היה יכול להתאפק מלבכות ומלהוריד דמעות מאין הפוגות, והיה בוש בפני המסובין, אבל ראה אחר כך שכל המסובים בכו כמו כן, ולא ידעו מה זה ועל מה זה, ופתאום בא אל השולחן מרן הקדוש, וישב על מקומו והתחיל בדברי תורה, 'אם בחקותי תלכו וגו', ובמדרש (ויקרא"ד לה א): הלא הוא דכתיב (תהלים קיט ט) 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ואמר: 'רבנים! לומדי תורה! יונגע לייט תלמידי חכמים! לומדים גמרא תוספות שולחן ערוך, מחדשים חידושי תורה, ומתמצים את דברי הרמב"ם, אבער ווי קען מען מיטן באר היטב?!', וחזר כמה וכמה פעמים: 'ווי קען מען דען מיטן באר היטב?!', ווי קען מען דען מיטן באר היטב?! בהרגש גדול ובהתעוררות נורא. וחזר ופירש דבריו, מה דאיתא בבאר היטב הלכות תענית (סימן תקעא ס"ק א) שכל המעשים שאדם עושה ותורה שלומד בעודו רשע בעוה"ר מוסיף כח בקליפות, עד שחוזר בתשובה ומוציא מהקליפה. והוכיח הרבה על קלקול מדת היסוד, שורש כל החטאים הוא חטאת נעורים

והנה מצינו עוד תירוצים מדוע הקדימו ישראל לצאת ממצרים, כגון הא דכתב החיד"א בשמחת הרגל שהמצרים חשבו להשתעבד בישראל יותר ממה ששעבדו באמת, אלא שלא עלתה בידם, אבל הקב"ה 'חישב את הקץ', דהיינו שצירף את מחשבתם הרעה למעשה וחישב כאילו כבר עבדו בהם כשיעור ארבע מאות שנה. עיי"ש.

עוד יש להביא התירוץ הידוע המובא ברש"י (שמות יב מ) שהקב"ה התחיל לחשב את השנים מעת לידתו של יצחק, דלא אמר לאברהם 'כי גר יהיה זרעך במצרים', אלא 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם', וארץ כנען לא היתה אז של אברהם.

והנה החיד"א (חומת אגן פרשת בשלח) הביא בשם קדמונים לרמז בפסוק (שמות יד ה): 'ויגד למלך מצרים כי ברח העם', 'כי ברח העם' בגימטריא 'עמלק', עיי"ש. ויש לומר כוונתו בזה, דעמלק בא להלחם בישראל בטענה שיצאו ממצרים קודם הזמן ושלא כדין הם באים לכבוש את ארץ כנען.

ואחר הקדמה זו נבוא לכאר בס"ד המדרש הנ"ל, 'בשעה שאמר הקב"ה אם בגפו יבוא בגפו יצא שאלו מלאכי השרת אם כן למה צוית למחות את עמלק', דהנה בספר תפארת יונתן כתב, דהטעם שנקט הכתוב הלשון 'בגפו' ולא בענין אחר, כי האשה היא אחת מצלעותיו של האדם, והשרוי בלא אשה נקרא פלגא דגופא ואינו נחשב לשלם, עיי"ש. וזהו הכוונה, 'בשעה שאמר הקב"ה אם בגפו יבוא בגפו יצא', שלשון זה מורה כמאן דאמר שהאשה נבראת מן הצלע ולא מן הפרצוף, וכיון שנקטינן כשיטה זו נמצא דלא קיימא לן כההוא דרשה שבינה יתירה ניתנה בנשים, אלא כפשוטו, דויבן קאי על הצלע עצמה, ואם כן ליכא לתרוצי מה שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן בזה שקושי השעבוד השלים, דאם 'יוסיף דעת' אין כאן 'יוסיף מכאוב' אין כאן, לזה הקשו מלאכי השרת 'מדוע צוית למחות את עמלק', הא לפי דעתו צדקה טענתו, שהרי ישראל הקדימו לצאת ממצרים בטרם עת והם באים לכבוש את ארץ כנען שלא כדין.

ואם תאמר בדין הוא, די ש טעם אחר למה שיצאו ישראל קודם הזמן, כיון שהמצרים חשבו להשתעבד בהם יותר ומחשבה רעה באומות העולם הקב"ה מצרפה למעשה ונחשב להם כאילו עבדו בהם ארבע מאות שנה, וממילא לא צדקה טענת העמלקים ולכן צוית למחותם. אם כן קשה, 'למה בא אדם הראשון על כל בהמה וחיה', דהנה במסכת יבמות (סו.) איתא: 'מאי דכתיב (בראשית ב כ) 'זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי', מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקרה דעתו עד שבא על חוה, והקשו הראשונים כיצד בא אדם הראשון על כל בהמה וחיה, הרי בני נח נצטוו על הזכור ועל הבהמה. והמהרש"א ז"ל הביא בשם מפרשים דאין הכוונה ביאה ממש, אלא לפי שלא היה לו בן זוג היה חפץ לחפש

סיפורי צדיקים בסעודה זכר לסנהדרין אצל המזבח

בספר דבש וחלב מביא פרפרת נפלאה בשם הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע לפרש שייכות הכתובים בריש פרשת שמות (שמות א 1-1): 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו', על פי מה דאיתא במשנה באבות (פ"ד מכ"ב): 'על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד', דהנה הנשמה הקדושה החצובה ממקום קדוש אינה חפיצה לרדת לעולם השפל הזה, ואף על פי שמראים לה את תענוגי הגן עדן ואת גודל המדריגות שיכול האדם לזכות בהם על ידי עבודתו בעולם הזה, עם כל זה אינה מתרצית בכך, כיון שהסכנה גדולה מאוד, והיא קרובה להפסד יותר משכה, על כן אין ברירה אלא להורידה בעל כרחיה.

אבל בדור ההוא שנפטר השבטים הקדושים בזה אחר זה ועלו למרום, כולם אהובים כולם ברורים וכולם צדיקים, אז ראו הנשמות שאפשר להישמר כראוי בעולם הזה ולהתעלות למדרגות גדולות, והתקנאו בהם מאוד, ואז חפצו כולם לרדת גם הם לעולם השפל לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, וזהו סיבת הריבוי הגדול בבני ישראל בימים ההם. וזהו שהסמיך הכתוב: 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא', וכפועל יוצא מזה 'ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו'. עכ"ל.

ובזה יש לבאר מה שהביא רש"י הק' בתחילת הפרשה: 'למה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח', דהנה כאשר יביא החוטא קרבן לבית המקדש וירצה לשוב בתשובה שלימה, יש לחשוש פן יכנסו בו מחשבות של יאוש, 'כיצד אוכל לעמוד בתשובתי, הלא הנסיונות קשים מאוד והיצר מתגבר בכל יום ואינו שוקט אפילו לרגע', לפיכך מעמידין סנהדרין אצל המזבח בכדי שיראה בעיניו שהאדם יכול שפיר להתגבר על היצר ולהגיע למעלות רמות מאוד.

והנה משחרב בית המקדש שולחנו של אדם מכפר עליו ודומה למזבח, ומטעם זה נוהגין לספר סיפורי צדיקים אצל השולחן בכדי שנתחזק ונראה להיכן אפשר להגיע, כעין סנהדרין אצל המזבח.

בני ישראל

ולבדוק בכל המינים אולי ימצא מין אחר בלא עזר והתבונן ולא מצא, עיי"ש. ולפי זה נמצא דאכן לא היה כאן מעשה עבירה, אבל על כל פנים מחשבת עבירה היתה גם היתה. וזה שאמרו המלאכים: 'אם תאמר בדין הוא' דיצאו ישראל קודם הזמן, כיון שמוצרים מחשבתם הרעה של המצרים למעשה, 'אם כן למה בא אדם הראשון על כל בהמה וחיה, דגם אצלו צריך לצרף מחשבה למעשה ולומר שעבר עבירה.

'ואם תאמר בדין הוא למה צוית להביא ביכורים, דהיינו שאם תאמר שלא מתרצים כתיורץ הנ"ל דהחשת הגאולה היתה על ידי מחשבתם הרעה של המצרים, דאין מצרפים מחשבה רעה למעשה, ומה שיצאו ישראל ממצרים 'בדין הוא' מטעם אחר דהיינו הטעם המובא ברש"י הק' שהחשבון מתחיל מיום שנולד יצחק ולא מעת שירדו למצרים, אם כן קשה 'למה צוית להביא ביכורים, דהנה כתבו הקדמונים שתיורץ זה של רש"י עולה רק אי אמרינן דארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, דלא היתה שלהם, דאז נמצא שנתקיים ביצחק הגזירה של 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, אבל אם אמרינן דארץ ישראל של האבות היתה ואנו מוחזקים בה מכוחם, אם כן שוב לא שייך לכנות את מגוריהם בארץ ישראל 'בארץ לא להם, והדא קושיא לדוכתא.

ונקדים עוד מה שכתב בספר ראש דוד (פרשת כי תבוא) טעם לשבח למצוות ביכורים, דהנה ידוע שכנסת ישראל עם הקב"ה יש להם יחס כמו אשה לבעלה כביכול, וידוע שאשה הנשאת לבעלה והביאה עמה קרקעות מבית אביה ולא שמאתם בכתובתה יש להם דין נכסי מלוג, שגוף הקרקע להאשה והבעל אוכל פירות, והנה ארץ ישראל הוא קרקע שלנו, דהיא מוחזקת לנו מאבותינו, ובשעת נישואין להקב"ה נתחייבנו כביכול ליתן את הפירות לבעל דהיינו הקב"ה, אלא שהקב"ה ברוב רחמיו נתן ומאכיל לנו גם את הפירות, ולכן צונו להביא ביכורים לפניו בבית המקדש, בכדי שנזכור שמעיקר הדין היינו צריכים להביא לו את כל הפירות, והוא עושה עמנו חסד ונותן לנו את פירותיו. עכ"ד הנחמדים.

וזהו כוונת המדרש: הא תינח אם נאמר דארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, אז שפיר מובן הטעם שמביאין ביכורים, כיון שארץ ישראל יש לה דין של נכסי מלוג שהבעל אוכל פירות, אבל 'אם תאמר בדין הוא' שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן משום שהחשבון מתחיל מיום לידתו של יצחק, שמאז נתקיימה בו הגזירה של 'גר יהיה זרעך בארץ לא להם, אם כן סברת דארץ ישראל לא היתה מוחזקת לנו מאבותינו, כיון שלא היתה שייכת להם, וממילא לא שייך ליתן לה דין של נכסי מלוג, דאדרבה, זהו מתנה שנתן ה'בעל' כביכול לאשתו 'כנסת ישראל', ואם כן 'מדוע צוית להביא ביכורים, ודו"ק.

מאמר המאמר

מסירת התורה בהר סיני באופן שכל אחד השיגו מעצמו מכח קדושת נשמתו

והנה אם הצדיקים יש להם מדה זו, על אחת כמה וכמה אצל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שודאי עוד בטרם מצוה בפועל את המצוה לעשותה כבר היא נשפעת ממרום ואפשר להשיגה. ובזה יש לפרש את מאמר בעל ההגדה הנ"ל: 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', כי מיד כאשר התקרבו לפני הר סיני, עוד בטרם קבלו את התורה הקדושה בפועל, כבר זכו להשיג הכל מעצמם, מכח זה שעתיד הקדוש ברוך הוא לצוות מצוות אלו.

ובזה יש לבאר בפשיטות מדוע הקדימו ישראל נעשה לנשמע, כיון שידעו כבר את כל המצוות ולא היו זקוקים לשמיעה בשביל לעשותם. וזהו שאמרו חז"ל בגמרא (שבת פח): 'מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דהיינו הדרך שהצדיקים הדומים למלאכי השרת משתמשין בו, על דרך 'אם הרב דומה למלאך ה' צבקות'.

והנה כאשר נתן הקדוש ברוך הוא את התורה הקדושה צוה לאמר (דברים כו ח): 'וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב, ויש לרמוז הכוונה שיהיה באותה בחינה שאמר הרה"ק מבעלזא לגבי הבאר היטב, דהיינו שתכתוב אותה בקדושה כזו שיוכלו להשיגה עוד בטרם ילמדוה בפועל.

ובזה יש לפרש דקדוק הפסוק בפרשתן: 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כלומה שתמסור להם את התורה באותה מדרגה שגם לפני שתאמר להם את דברי התורה כבר ישיגו אותה מעצמם, וזהו 'אשר תשים לפניהם, לפני המשפטים עצמם, כלומר לפני שישמעו אותם בפועל מפיק.

רח"ל, ואמר בזה הלשון: 'וואם זאל מען טוהן, זאל מען יא לערנען, גייט עס דאך צום סטרא אחרא, זאל מען נישט לערנען, גם כן רע ומה, ואין עצה אחרת כי אם לשוב מקודם על חטאת נעורינו ואחר כך נוכל ללמוד תורה הקדושה. ואז הרגישו מה גרם להם הרהורי תשובה אצל שולחן רבם, כי באותה שעה הכין וסידר לעצמו הרה"ק מבעלזא בחדרו את דברי התורה שיאמר אצל השולחן, וזה השפיע עליהם התעוררות תשובה בחוץ מבלי שישמעו מאומה.

בני ישראל מתעוררים בתשובה גם מבלי לשמוע דברי חיזוק

ובזה אמרתי לפרש הפסוק בפרשת שמות (שמות א יח): 'ויקרא מלך מצרים למילדות ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיין את הילדים, כלומה, שפרעה הרשע דהיינו הסטרא אחרא, אמר ל'מילדות העבריות, הם הצדיקים שבכל דור ודור שמעוררים את העם לתשובה ומחזירים אותם כקטנים שנולדו זה עתה, 'מדוע עשיתן הדבר הזה' להוציא בלעו של הסטרא אחרא מפיו 'ותחיין את הילדים' דביבורי קודש ודרשות התעוררות. והם עונים לו: 'כי לא כנשים המצריות העבריות וגו' בטרם תבוא אליהן המיילדת וילדו, כלומה, לא כמו שאתה חושב שישראל זקוקים לשמוע בפועל דברי התעוררות ובלי זה לא ישובו בתשובה, לא כן, אלא עוד בטרם תבוא אליהן המיילדת דהיינו הצדיק, ובשעה שרק מסדר בינו לבין עצמו את הדיבורים שיאמר בפני עם קודש, כבר אז נשפע עליהם שפע רגשי התעוררות של תשובה והם שבים בתשובה שלימה.

השכר לנזוהר מבשר וחלב - שמלאך ממרום שומרו בדרכים

כתוב בפרשתן (שמות כג ט-י): 'לא תבשל גדי בחלב אמו - הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך.'

ונראה לבאר סמיכות שני הכתובים הללו בדרך צחות, דהנה בשר וחלב כל אחד לעצמו מותר, רק כאשר מתערבים שניהם יחד הם נעשים איסור והנה כענין הזה הוא נמי בהולכי דרכים, דה'קאר' הנוסע בדרך לבדו אין הסכנה גדולה כל כך וכשהוא לעצמו הדרך בטוחה, ואימתי הוא מסוכן, כאשר מסביבו נוסעים עוד 'קאר'ס' שאז הוא צריך להזהר ולהשמר לבל יתקרבו אליו יתר על המדה... והוא ממש כעין בשר בחלב, שכל אחד לכשעצמו בטוח וכאשר שניהם נפגשים אז ה'בראך' גדול... לפיכך השכר למי שזהיר בבשר וחלב שהקב"ה שולח לו מלאך לשמרו בדרך, מדה כנגד מדה.

מאור השבת

שבשבת יתכן לעשיר לזכות
לבחינת 'תפלה לעני'

הנה איתא בזה"ק (בראשית קסח) שתפילת העני היא חשובה מכל התפילות, והקב"ה מקדים לקבלה קודם שאר התפילות, שנאמר (תהלים כב טה) 'כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני', והנה, רבינו הקדוש, מסדר המשנה, היה עשיר גדול כידוע, ואם כן כיצד היה יכול לזכות למדינה נפלאה זו של 'תפלה לעני', אכן, הדין הוא בדמאי שיוצאין בו ידי חובת מצוה ומרור וכדומה אפילו אם הוא עשיר, מיגו דאי בעי מפקר נסיה והוה עני, ממילא נחשב ראוי לו גם בעשירותו, על פי זה יש לומר גם לגבי תפלה, שאפילו העשיר יכול לבוא למדרגה של 'תפלה לעני' מיגו דאי בעי מפקר נסיה והוה עני.

ועל יסוד הדברים יש לחדש פרפרת נאה, דהנה כתב בבני יששכר (מאמרי שבתות מאמר א אות ט) בשם הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, שתיבת 'שבת' בגימטריא 'אהבה בכל לב, אהבה בכל נפש, אהבה בכל מאוד', עי"ש למה ימוזן הדברים, אך לעניינינו אנו למדים שבשבת קודש מתעוררת בחינה גדולה של אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים, עד שהם מגיעים למדרגה של 'בכל מאוד', שהם מוכנים ומזומנים להפקיר כל ממונם עבור כבוד ה' יתברך, ואם כן איפוא יכול כל אחד לזכות למדרגה של 'תפלה לעני', ואינו צריך להיות עני בפועל, כי אמרין 'מיגו דאי בעי מפקר נסיה והוה עני', ואן סהדי שאין זה רק דיבורים בעלמא, אלא באמת ובתמים הוא מוכן להיות עני למען הבורא יתברך שמו.

וזהו שתיקן הפייטן, 'נחלת יעקב יירש בלי מצרים נחלה, ויכבדהו עשיר ורש ותזכו לגאולה', שבשבת זוכין לנחלת יעקב שהוא בלי מצרים, דהיינו לבחינה גדולה של אהבה בכל לב ונפש ומאוד, ויכבדהו עשיר ורש ותזכו לגאולה ולכן יתכן לעשיר לכבד את ה' בתפילתו ממש כמו הרש, ויכול הוא להיות בבחינת 'תפלה לעני' ולזכות שתתקבל תפלתו כמוהו ולזכות לגאולה, מאי טעמא, כיון שבשבת קודש הוא מגיע למדרגה של אהבת ה' בכל מאוד, ואז אמרין מיגו דאי בעי מפקר נסיה והוה עני, ואינו צריך להיות עני בפועל.

זכיה בכפליים בזכות הגניבה

בעיר שינאווא התגוררה אשה עשירה בעלת נכסים ולה משרתת, נערה יתומה עניה, שהיתה מתגוררת עמה בבית בחדר מיוחד שהוקצה לה, ושם היתה אוכלת ושותה וישינה, כפי שהיה מצוי באותה העת. פעם אחת הלכה בעלת הבית יחד עם הנערה המשרתת לשוק לקנות לצרכי הבית, ובדרך ראו שה'לאטערי' של המדינה אוחו בסכום גבוה מאוד, והם החליטו שניהן לקנות 'בילעטן' כל אחת לעצמה, בעלת הבית קנתה בילעטן אחד לעצמה והנערה המשרתת גם היא קנתה 'בילעטן' מהכסף המועט שחסכה מעבודתה, אך במקום המגורים ציינו שניהם את ה'אדרעס' של בעלת הבית, שהרי גם המשרתת התגוררה שם.

והנה כעבור כמה ימים בבוקר השכם נשמעו נקישות על דלת הבית, בעלת הבית פתחה את הדלת ובפתח עמד השליח של ה'לאטערי' ובישר שה'בילעטן' של הבית הזה זכה בגורל הקטן על סך עשרת אלפים רובל, בעלת הבית שמחה מאוד, אך כשהתבוננה במספר הזוכה נפלו פניה, המספר הזוכה היה של הנערה היתומה שהתגוררה בביתה. מאחר שהמשרתת ישנה עדיין ולא ידעה מכל הענין עשתה בעלת הבית מעשה אשר לא יעשה, היא הלכה לארונה של המשרתת והחליפה את ה'בילעטן' שלה בשלה, ובשמחה רבה הלכה לגבות את הכסף...

לא עברו כמה שעות ושוב דפק השליח של בית הלאטערי, הפעם בא לבשר שהבילעטן השני של הבית הזה זכה בהגרלה הגדולה בסכום עצום של מיליאן רובל טבין ותקילין!, הפעם היתה המשרתת ערה, היא רצה לארונה ובדקה את המספר ולשמחתה לא היה קץ כאשר ראתה שהיא היא הזוכה הגדולה, חסל סדר עבודה מפורכת! די להזדקקות לחסדי אחרים! בכסף הזה תוכל לקנות לה בית משלה, להנשא למשפחה מנכבדי ארץ, ולפתוח בחיים חדשים משל עצמה!.

בעלת הבית שראתה מה עוללה לעצמה ברוב טיפשותה חישה להתעלף, במו ידיה לקחה מיליאן רובל שהיו שייכים לה והחליפה אותם בעשרת אלפים רובל של המשרתת, בתחילה התביישה לגלות את הגניבה שעשתה אך לבסוף הכריע הכסף את הכף, היא פנתה אל המשרתת ואמרה לה: 'את חטאי אני מזכירה היום, בשעות הבוקר בא השליח לבשר שהבילעטן שלך זכה בעשרת אלפים רובל ואני ברגע של בלבול וחוסר מחשבה שמעתי בקולו של היצר והחלפתי את הבילעטן שלי בשלך, אך למעשה אני רואה שמחטא אין מרויחים מאומה, כי דווקא הבילעטן שלי הוא שזכה בפרס הגדול, עתה הבה נא נתקן את המעוות, אני אתן לך את העשרת אלפים רובל שלך ואת תחזירי לי את ה'בילעטן' שלי...!', אולם הנערה לא הסכימה בשום אופן: 'מקח הוא מקח' טענה בתוקף, החלפת את הבילעטן בגניבה עתה תשאי בתוצאות, אני זכיתי כבר בבילעטן שלך והפרס הגדול הוא שלי, איני מתכוונת להחזיר לך את הבילעטן בשום אופן!.

כיון שלא הגיעו לעמק השווה פנו שתייהן לרבה של העיר, הלא הוא הרה"ק בעל הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע, הוא שמע היטב את הטענות של הצדדים ולאחר העיון פסק ואמר ששתי הזכיות שייכים לנערה המשרתת, הן הפרס הקטן והן הפרס הגדול!, הללו עמדו נדהמות, הן לא הבינו את ההגיון בפסק שכזה. אך הרה"ק משינאווא הסביר מיד: 'ההסבר פשוט ביותר, ביום הזה היה לנערה מזל של עשירות זכיה בממון, לכן בתחילה כשנעשה הגורל הקטן זכה הבילעטן שלה בפרס, וכאשר החליפה בעלת הבית את הבילעטן ונתנה לה בילעטן אחר שוב זכה הבילעטן שלה בגורל הגדול וזכתה גם בפרס השני, ולולא שהחליפה בעלת הבית את הבילעטן לא היה מספר זה עולה כלל בגורל ולא היתה זוכה במאום, נמצא שהיא זכתה בשני הפרסים ושני הזכיות שייכים לה, הן העשרת אלפים רובל והן המיליאן!...

ויש לרמז זה בפסוק (שמות כב ו): 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש, אם ימצא הגנב ישלם שנים', דהיינו שבעקבות הגניבה שעשתה בעלת הבית זכתה הנערה בכפלים.

ברכת מזל טוב
לידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר יחזקאל בערגער הי"ו
לרגל אירוסיו בנו למז"ט

לידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר אברהם ראזענבערג הי"ו
לרגל הולדות נכדו למז"ט

זכות פירסום הגיליון נתנדב ע"י
ידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר פישל גאלדשטיין הי"ו
לרגל נישואיו בתו למז"ט עב"ג בן
הרה"ח ר' רפאל עקשטיין הי"ו
יה"ר שהזיווג יעלה יפה וירווה
רב נחת וקדושה מכל יו"ח

זכות הוצאת הגיליון נתנדב לע"נ
הרה"ח ר' משה חיים
ב"ר אשר זעליג ע"ה
הונצח ע"י חתנו ידידנו
הרה"ח ר' דוד שטיינבערג הי"ו